



O'zbekiston Respublikasi Ta'limni rivojlantirish
respublika ilmiy-metodik markazi

O'quvchilarda tabiiy- ilmiy savodxonlikni rivojlantirish orqali hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish

Shavkatjon Mamatqulov Dang'ara tumani 1 – IDUMI
fizika fani o'qituvchisi

REJA

- Tabiiy ilmiy savodxonlikning dolzarbligi bilan tanishasiz
- Tabiiy ilmiy savodxonlikning shakllantirish yo'llari va usullari bilan tanishasiz
- Tabiiy ilmiy savodxonlikning amaliy tadbiqu: muammo va yechim



Bugungi kunda ta'lim tizimining asosiy maqsadi — o'quvchilarda faqat bilim emas, balki **amaliy hayotda foydalana oladigan ko'nikma va kompetensiyalarni** shakllantirishdan iborat. Shu nuqtai nazardan, tabiiy-ilmiy savodxonlikni rivojlantirish bugungi ta'limning eng dolzarb masalalaridan biridir. Chunki ilm-fan, texnologiya va ekologik muammolar inson hayotining ajralmas qismiga aylanmoqda.



Tabiiy ilmiy savodxonlikning dolzarbligi bugungi kunda insoniyat taraqqiyoti, jamiyat farovonligi va global muammolarga yechim topishda nihoyatda muhim ahamiyat kasb etmoqda.



Global muammolar va ilmiy yondashuv zarurati



Raqamli va texnologik dunyoda yashash



Soxta ilm-fan va yolg'on ma'lumotlarga qarshi immunitet



Yosh avlodni ilm-fanga qiziqtirish



Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG) bilan bog'liqligi

Tabiiy-ilmiy savodxonlik – bu o‘quvchining atrof-muhitdagi hodisalarni ilmiy nuqtai nazardan tushunish, sabab – oqibat munosabatlarini anglash, tajriba asosida xulosa chiqarish va ilmiy asoslangan qarorlar qabul qilish qobiliyatidir.

- Tabiiy fanlar (fizika, kimyo, biologiya, geografiya) bo‘yicha asosiy bilimlarga ega bo‘lish;
- Ilmiy fikrlash, tahlil va mantiqiy xulosalar chiqarish;
- Tajriba o‘tkazish va natijalarni tahlil qilish;
- Atrof-muhitga ongli, ekologik mas’uliyat bilan munosabatda bo‘lish.

TABIIY-ILMIY SAVODXONLIKNI RIVOJLANTIRISHNING ZARURIYATI

XXI asr – axborot va texnologiyalar asri. Insoniyat duch kelayotgan ekologik, energetik, iqlimiy, tibbiy va oziq-ovqat muammolarini hal etishda **ilmiy fikrlovchi, tanqidiy tahlil qila oluvchi yoshlar** zarur.

Tabiiy-ilmiy savodxonlik o'quvchilarga:

- ❖ Atrofdagi hodisalarning sabab va oqibatini tushunishga;
- ❖ Texnika va texnologiyalarni ongli qo'llashga;
- ❖ Sog'lom turmush tarziga rioya etishga;
- ❖ Ekologik madaniyatni shakllantirishga yordam beradi.

O'quvchilarda tabiiy-ilmiy savodxonlikni rivojlantirish yo'llari

Integratsiyalashgan ta'lim – tabiiy fanlarni o'zaro bog'liq holda o'qitish. Masalan, suv aylanishi mavzusida fizika, kimyo va geografiya bilimlarini uyg'un qo'llash.

Amaliy tajribalar va laboratoriya ishlari – o'quvchini kuzatish, tahlil qilish, xulosa chiqarishga o'rgatadi.



STEAM yondashuvi (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) – o'quvchilarning ijodiy va muhandislik fikrlashini rivojlantiradi.

Muammoli o‘qitish usuli – real hayotiy vaziyatlar orqali o‘quvchilarni mustaqil fikrlashga undaydi.

Loyiha ishlari va tadqiqot faoliyati – o‘quvchilarda ilmiy izlanish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

Axborot texnologiyalaridan foydalanish – virtual laboratoriyalar, simulyatsiyalar, interaktiv dasturlar orqali o‘quv jarayonini boyitish.

Tabiiy-ilmiy savodxonlik orqali hayotiy ko'nikmalarni shakllantirish

Tanqidiy fikrlash – ma'lumotni tahlil qilish, ishonchliligini baholash;

Muammolarni hal etish – turli holatlarda mantiqiy va ilmiy asoslangan qaror qabul qilish

Ekologik madaniyat – tabiatga ehtiyotkorona munosabat

Jamoadashlash – tajriba va loyiha ishlarida hamkorlik qilish

Axborot bilan ishlash – manbalarni tahlil qilish, natijalarni taqdim etish

Ijodiy yondashuv – yangicha g'oyalarni ilgari surish

Kundalik hayot bilan bog'lik savollar



**Yerga tashlangan
chiqindilarning suv osti
dunyasiga ta'siri
qanday?**



**O'rmonlarda sodir
bo'layotgan bunday
hodisalar qanday
oqibatlarga olib kelishi
mumkin?**



**Elektr energiyasi
tejalishining ekologiyaga
qanday ta'siri bor?**



**Yomg'ir suvidan qanday
foydalanish mumkin?**



Daraxtlar kesilishi
iqlimga qanday ta'sir
qiladi?



Katta yo'l bo'yida yashovchilar doimiy shovqindan charchashni sezishmoqda.

Savollar:

1. Shovqin inson salomatligiga qanday ta'sir qiladi?
2. Shovqinni kamaytirish uchun qanday chora ko'rish mumkin?



Xulosa

Tabiiy-ilmiy savodxonlikni rivojlantirish — bu nafaqat tabiiy fanlarni o‘qitish sifati masalasi, balki **inson kapitalini shakllantirish, barqaror rivojlanishga hissa qo‘shish** masalasidir. O‘quvchi ilmiy fikrlash, tahlil qilish va amalda qo‘llashni o‘rgansa, u kelajakda jamiyatning faol, mas’uliyatli va innovatsion a’zosi bo‘lib yetishadi.



E'TIBORINGIZ UCHUN RAHMAT